

Nurmi-Sorilan osayleiskaava-alue

Hyönteisselvitys

Päiväys	18.12.2023
Laatija	Jaakko Kullberg
Tarkastaja	Lauri Erävuori
Projektinumero	YKK68134

18.12.2023

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Selvitysalue	3
3	Menetelmät	4
4	Tulokset	4
	4.1 Tummaverkkoperhonen	6
	4.2 Muut huomionarvoiset lajit	7
5	Yhteenveto ja suositukset	9
6	Lähteet	11

18.12.2023

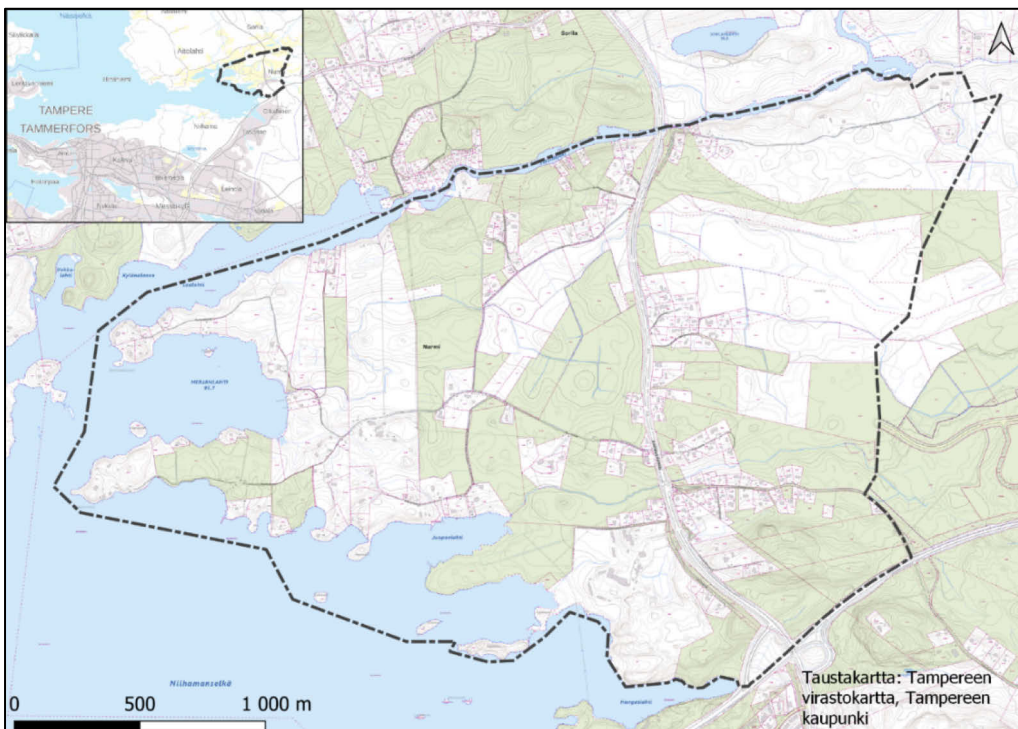
Nurmi-Sorilan osayleiskaava-alue

1 Johdanto

Tämä selvitys on tehty Tampereen kaupungin toimeksiannosta Nurmi-Sorilan osayleiskaavan laatimiseen liittyen. Luontoselvitys käsittää selvitysalueen hyönteisselvityksen, jonka pääkohteena oli tummaverkkoperhonen ja sille sopivien rohtovirmajuurta kasvavien potentiaalisten kohteiden rajaaminen kartalle. Samalla tunnistettiin selvitysalueen muita hyönteisten kannalta merkittäviä esiintymisalueita.

2 Selvitysalue

Selvitysalue on kooltaan noin 477 hehtaaria. Alue sijoittuu Jyväskylätien ja Sorilanjoen väliselle alueelle (Kuva 1). Lännessä selvitysalue rajautuu Niihamanselän ranta-alueisiin.

Kuva 1. Selvitysalueen rajaus.

18.12.2023

3 Menetelmät

Lähtöaineistona on käytetty alueen karttoja ja ilmakuvia. Aiemmat mahdolliset lajihavainnot alueelta tarkistettiin lajitietokeskuksen Laji.fi -palvelusta sekä Tampereen rajapinta-aineistoista 3.6.2023. Tausta-aineistona käytettiin myös muita Tampereen rajapinta-aineiston tietoja (mm. arvokkaat kasvialueet). Selvityksen toteutti 24.-25.6. ja 12.-13.7.2023 FM Jaakko Kullberg Sitowise Oy:stä. Perhosharrastaja Ari Uusimäki toimi avustajana 12.7.2023.

Kartoituksessa keskityttiin ensisijaisesti tarkastamaan kosteat rantaniityt, luhdet, ojanvarret ja muut tummaverkkoperhosen ravintokasville rohtovirmajuurelle sopivat kasvupaikat. Lisäksi tarkistettiin varsinaisen selvitysalueen tuntumassa, mutta sen itäpuolella sijainnut tummaverkkoperhosen esiintymä, missä laji oli selvitysaikaan lennossa. Näin saatiin kuva lajin paikallisesta elinympäristöstä ja varmistettiin, että selvitys tehdään oikeaan aikaan.

Kartoituksen yhteydessä merkittiin paikkatietoon uhanalaisten, suojeltujen tai muutoin huomionarvoisten hyönteislajien sekä tummaverkkoperhosen ravintokasvin, rohtovirmajuuren, esiintymät. Lisäksi tarkkailtiin teidenvarsien metsäapilaesiintymiä mäkihiilikoin esiintymisen varalta.

Havainnoinnin apuna oli haavi, jota käytettiin sekä lajivarmistukseen lennosta että hyönteisten haavimiseen kukilta ja kasvillisuudesta. Havaitut uhanalaisten, silmälläpidettävien, muutoin harvinaisten tai direktiivilajien havainnot kirjattiin ylös.

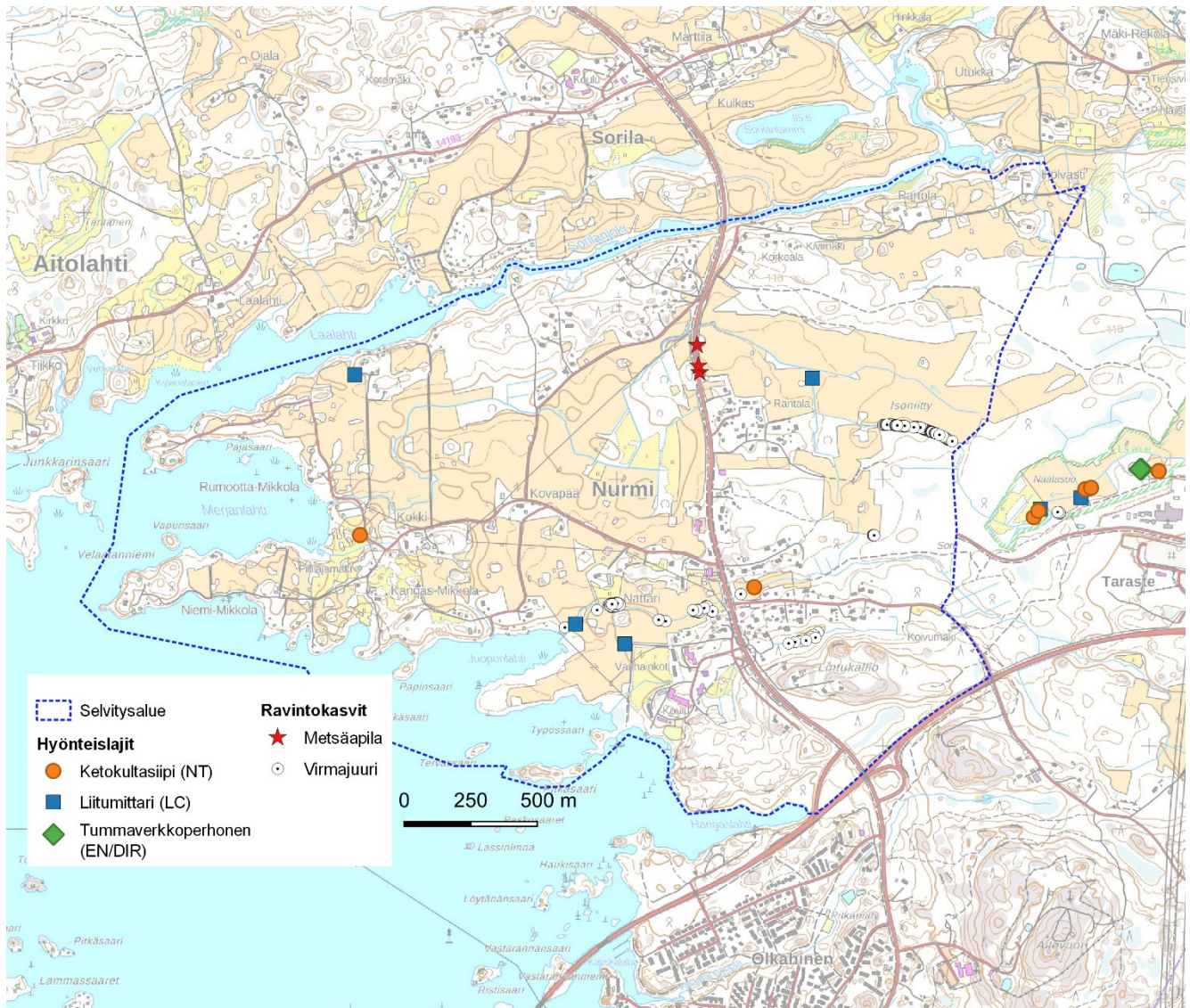
4 Tulokset

Tutkimusalueella havaittiin lennossa runsaana monia Pirkanmaalle tyypillisiä, mutta tavanomaisia päiväperhoslajeja, kuten erilaisia hopeatäpliä, pihlajaperhosta, haapaperhosta, ritariperhosta ja sinisiipiä. Samoin erilaiset päiväaktiiviset mittarilajit olivat runsaana lennossa. Myös erilaisia yleisiä seppä-, kukkajäärä- ja muitakin jäärälajeja, lehtikuoriaisia ja kärsäkkäitä esiintyi alueella

18.12.2023

yleisesti ja runsaana. Ylipäätään voi sanoa, että alueella oli runsas paikallinen Pirkanmaalla esiintyvän maaseutumaisen alueen hyönteislajisto. Uhanalaisia lajeja ei kuitenkaan havaittu. Huomionarvoisten perhosten havaintopaikat, paahteiset metsäapilakasvustot ja rohtovirmajuuren esiintyminen on esitetty kartalla (Kuva 2).

Kuva 2. Huomionarvoisten hyönteislajien havainnot sekä tärkeiden ravintokasvien esiintymät.

18.12.2023

4.1 Tummaverkkoperhonen

Tummaverkkoperhosta ei selvityksessä havaittu, vaikka se oli alueen itäpuolella lennossa. Oikeastaan lajilla ei ollut selvitysalueella kovin edustavia ja tarpeeksi suuria ravintokasvin eli rohtovirmajuuren esiintymisalueita tarjolla. Tummaverkkoperhonen, kuten melkein kaikki ryhmän lajit, on kuitenkin hyvin vaihtelevakantainen perhonen. Lajin kannanvaihteluissa on usein hyvin suuria vaihteluita, jossa laji on välillä täysin kateissa ja välillä sitä lentää laajalti elinympäristöjensä ulkopuolellakin, jolloin laji leviää uusille sopiville esiintymispaikoille.

Lajin kannalta sopivia riittävästi ravintokasvia (virmajuuri) kasvavia avoimia ja aurinkoisia alueita oli yllättävän vähän, kun otetaan huomioon kuinka edustavia ja laajoja rantaniitty- ja luhtakohteita alueella oli (ks. Luontotyyppi- ja kasvillisuusraportti, Sitowise 2023). Tummaverkkoperhosen tunnetulla esiintymällä selvitysalueen itäpuolella sijaitsevan Näätäsuon suojelualueella havaittiin selvityksessä 2-3 eri yksilöä (kohteella ei oltu kovin kauaa).

Paras rohtovirmajuuriesiintymä perhosen kannalta oli Nattarin laakson läpi virtaavan puron varsi, jonka niityt ovat joskus kuitenkin olleet peltona, joten nykyisen esiintymän ikä voi olla niin nuori, että perhonen ei ole ehtinyt levitä alueelle (Kuva 3). Rohtovirmajuurta kasvoi harvakseltaan Kaitavedentien itäpuolelta melkein Juoponlahdelle saakka, mikä viittaa siihen, että alue on joskus ollut niittynä ja rohtovirmajuurta on kasvanut puronvarsilaaksossa laajalti. Nattarin puronvarsialue on lajille potentiaalinen tulevaisuuden esiintymisalue, jos kasvi vaan pääsee edelleen jatkossa levittäytymään alueella.

Isoniityn peltojen eteläreunan noin 300 metriä pitkä rohtovirmajuuriesiintymä on hyvin kapea ojanvarsiesiintymä eikä kasvia havaittu metsänreunan eteläpuolisilla, lähes umpeenkasvaneilla kosteilla niityillä. Tällaisenaan paikka ei vaikuta perhoselle hyvältä esiintymispaikalta, mutta pienillä puuston poistoilla ja

18.12.2023

hoitotoimilla sekä rohtovirmajuuren esiintymää levittämällä paikka voisi tulevaisuudessa soveltua lajille.

Kolmas merkittävä rohtovirmajuuren esiintymä oli lintukallion pohjoispuolella oleva vanha pelto- tai niittyala purolaaksossa. Kohde ei ole kovin suuri, mutta sillä esiintyi kasvia runsaasti. Alue tulee jatkossa tarvitsemaan puuston raivausta pysyäkseen tummaverkkoperhoselle sopivana elinympäristönä.

Kuva 3. Virmajuurta Nattarin tuntumassa Juoponlahteen laskevan ojan varren suurruohoisella niityllä.

4.2 Muut huomionarvoiset lajit

Ketokultasiipi on Suomessa luokiteltu silmälläpidettäväksi lajiksi. Se on yleensä tuoreiden, usein heinävaltaisten niittyjen laji, mutta laji elää niin kuivemmilla kuin kosteammilla paikoilla, kunhan ravintokasveja (hierakoita, suolaheiniä ja tattaria) on tarjolla. Selvitysalueella ja sen tuntumassa havaitut yksittäiset ketokultasiivet olivat kaikki kuivilla tai kosteahkoilla heinävaltaisilla niityillä, joiden lähetyvillä oli kosteampia painanteita tai ojia (Kuva 4).

Erittäin uhanalaiselle ja erityisesti suojellulle mäkihiilikoille mahdollisesti sopivia paahteisten ympäristöjen metsäapilakasvustoja tunnistettiin kolme Kaitavedentien

18.12.2023

itäreunalta (Kuva 5). Perhosia tai niiden toukkien syönnöksiä ei kuitenkaan havaittu.

Elinvoimaiseksi luokiteltua liitumittaria tavattiin myös muutama yksilö. Laji on etelärannikollamme sekä Iso-Britanniassa ja paikoin Keski-Euroopassa osoittanut selviä taantumisen merkkejä. Liitumittaria tavattiin yksitellen pääosin kosteapohjaisilla korkeaheinäisillä niityillä ja ojanvarsilla. Kaikkia yksilöitä ei merkitty muistiin, joten laji oli karttakuvan esitystä yleisempi alueella.

Kuva 4. Heinävaltaista niitty-ympäristöä Rumootantien varressa, missä havaittiin ketokultasiipi.

18.12.2023

Kuva 5. Paahteista länteen päin avautuvaa metsäapilarinnettä Kaitavedentien itäreunassa.

5 Yhteenveto ja suositukset

Tutkimusalueella havaittiin lennossa runsaana monia Pirkanmaalle tyypillisiä, mutta tavanomaisia päiväperhoslajeja, kuten erilaisia hopeatäpliä, pihlajaperhosta, haapaperhosta, ritariperhosia ja sinisiipiä. Samoin erilaiset päiväaktiiviset mittarilajit olivat runsaana lennossa. Erilaisia tavallisia niittyjen ja metsänreunojen ja ojanvarsien kukkia kasvoi runsaasti tienvarsilla ja vanhoilla pelloilla, mikä selitti hyvin lajirunsausta. Tällä selittyy myös muiden hyönteisten, kuten kulta- ja kimalaiskuoriaisten, seppä-, kukkajäärä- ja muidenkin jäärälajien runsaus. Lehtikuoriaisia ja kärsäkkäitä esiintyi alueella yleisesti ja runsaana ja varsinkin edustavien luhtien ym. rantojen kasvillisuudessa oli paljon kosteikkolajistoa. Ylipäätään voi sanoa, että alueella oli runsas paikallinen Pirkanmaalla esiintyvän maaseutumaisen alueen hyönteislajisto. Uhanalaisia lajeja ei kuitenkaan havaittu, mutta tämä on yleensä keskisessä Suomessa harvinaista. Selvityksessä havaittiin silmälläpidettävän ketokultasiiven esiintymiä sekä elinvoimaisen, mutta Euroopassa ainakin paikoin taantuneen liitumittarin yksilöitä selvitysalueen niittymäisissä ympäristöissä. Tummaverkkoperhosesta ei tehty

18.12.2023

havaintoja selvitysalueelta. Lajin ravintokasviesiintymiä on alueella vähän, mutta ne ovat potentiaalisia lajin esiintymisympäristöjä. Nattarin ojavarren virmajuurikasvustot suositellaan säilytettävän lajille potentiaalisimpana elinympäristönä alueella. Muutoinkin rohtovirmajuurikasvustojen säilyttäminen ja niiden levittäytymisen tukeminen mm. umpeenkasvua estämällä on suositeltavaa, koska monet niistä ovat todennäköisesti jääneet aikanaan peltojen alle.

Metsäapilakasvustot paahteisissa ympäristöissä ovat mäkihiilikoin potentiaalisia esiintymisalueita, joten mahdollisuuksien mukaan apilaesiintymiä suositellaan säilytettävän.

Nurmen alue on luonteeltaan maaseutumainen laajoine avoympäristöineen, joilla esiintyy niittylajistoa. Avoimet ympäristöt ovat hyönteislajistolle tärkeitä elinympäristöjä, ja niittymäisten sekä ketomaisten ympäristöjen säilyttäminen tai vastaavien luominen alueelle on suositeltavaa. Uusia väyliä ja muutenkin aluetta rakennettaessa tulisi multamaan käyttöä välttää, jotta alueen luontainen kukkakasvillisuus hyönteisineen pääsee levittäytymään tienvarsille. Nyt on hyvin nähtävissä, miten pikkuteiden varsilla ja peltojen reunoilla kasvillisuus on luontaisen monipuolista, mutta pääväylällä maisemointi on tuottanut pääosin vähälajisia nurmialueita, joilta komealupiini on paikoin päässyt leviämään tienvarsille.

18.12.2023

6 Lähteet

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. ja Liukko, U-M. 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. ISBN: 978-952-11-4974-0.

LAJI.FI 2023: Suomen Lajitietokeskus. Havaintotiedot selvitysalueelta 3.6.2023.

Tampereen kaupunki 2023: Tampereen rajapintapalvelut (lajiesiintymät). 20.5.2023.

